

De cover-up rond het Catshuis

Voor het eerst duikt hard bewijs op dat de overheid in de Catshuis-affaire belastende informatie in de doofpot heeft gestopt. Topambtenaren hebben samen met de landsadvocaat ernstig belastende informatie achtergehouden. Voor de weduwe, voor het schildersbedrijf dat werd veroordeeld én voor het openbaar ministerie. Documenten die de medeverantwoordelijkheid van ministeries aantoonen werden verzwegen, zo blijkt uit het 5 meter dikke onderzoek van de Rijksrecherche, waarover de Tweede kamer vertrouwelijk is geïnformeerd. De betrokken ambtenaren komen nu in de vuurlinie. Een reconstructie.

Klokkenluider.

Het ministerie van Algemene Zaken ontvangt op 9 maart 2008 een alarmerende brief van een klokkenluider. Het is een nogal ongebruikelijke klokkenluider, want hij meldt zich met naam en toenaam: ing. P.B Reijman. In een persoonlijke brief aan de minister-president zelf. Over een politiek zeer gevoelige zaak: de afhandeling van de brand in het Catshuis. Reijman trekt aan de bel over een rapport dat hij in 2005 voor TNO heeft opgesteld, en waarin harde conclusies worden getrokken die de overheid heel slechts uitkomen. Met de brandveiligheid op het Catshuis was het zo beroerd gesteld dat de schilder de brand – die ontstond na gebruik van thinner – mogelijk had overleefd, als de Staat der Nederlanden z'n zaakjes beter voor elkaar had gehad.

Het rapport is een pijnlijk document. Reijman werkt als technisch forensisch onderzoeker voor TNO, dat is ingehuurd door verzekeringsmaatschappij Crawford & Co, in opdracht van de overheid, voor de civielrechtelijke afhandeling van de brand van 15 maart 2004. Reijman heeft een uitstekende staat van dienst: hij was ook de onderzoeker bij de Volendam-brand in 2001 en de Schipholbrand in 2005. Reijman wijst er in zijn rapport op dat de wandbekleding in het Catshuis de vuurzee 'significant' heeft versneld. Het is relevante, belastende informatie. Voor de Arbeidsinspectie en de Koninklijke Marechaussee, die onder leiding van het Openbaar Ministerie strafrechtelijk onderzoek doen, voor de schikking die later zal worden getroffen met het schildersbedrijf (dat in de strafzaak door de rechter wordt veroordeeld tot het betalen van een boete van 15.000 euro), en voor de schikking die later wordt getroffen met de weduwe.

Maar het rapport van TNO wordt doelbewust achtergehouden, weggemoffeld. Reijman wordt te verstaan gegeven dat hij het rapport niet mag uitbrengen, en dat hij voor altijd zijn mond moet houden. Hij wordt gewezen op z'n 'geheimhoudingsplicht'. En de onthutsende verslagen van besprekingen van (top-) ambtenaren over de zaak worden zorgvuldig opgeborgen; in de kluizen van de Landsadvocaat. Zodat niemand er ooit iets over zal horen.

In zijn brief aan de minister-president van maart 2008 ondermijnt Reijman de zorgvuldig uitgevoerde cover-up rond de laakbare handelingen van ambtenaren: „Tijdens dat onderzoek is mij gebleken dat niet het gebruik van thinner, maar andere feiten de noodlottige gevolgen op de bewuste dag in mei 2004 hebben veroorzaakt. Van die feiten zijn verschillende Rijksambtenaren op de hoogte, maar kennelijk beschikt noch u, noch de Tweede Kamer over de betreffende feitelijke en technische informatie die destijds tijdens mijn onderzoek zijn verzameld en zijn vastgesteld.”

Het bastion van zwijgen over de Catshuis-zaak is met de brief – na jaren - doorbroken. De Tweede Kamer wordt niet geïnformeerd over het rapport, maar wel belandt het epistel eind maart bij de Rijksrecherche – de speurders die worden ingeschakeld als de integriteit van de overheid in het geding is.

Operatie Boomkruiper

Op 1 februari 2008 was die Rijksrecherche begonnen aan een omvangrijk en politiek explosief feitenonderzoek: Boomkruiper. Drie rechercheurs zullen zich bijna een jaar fulltime met de zaak bezig houden onder leiding van het Openbaar Ministerie in Rotterdam; zij krijgen regelmatig steun van analisten, en bij het opnemen van meer dan 70 verklaringen van (opsporings-) ambtenaren, topbestuurders en oud-politici wordt extra mankracht ingevlogen.

De Rijksrecherche heeft één probleem: het is géén strafrechtelijk onderzoek. Dat betekent dat de dienst geen machtsmiddelen ter beschikking heeft. Niemand kan gedwongen worden mee te werken; verklaringen zijn niet onder ede. Mensen die anoniem willen getuigen of informatie willen verstrekken wordt te verstaan gegeven dat dat niet kan: de Rijksrecherche heeft bewijs nodig. Keihard, ondubbelzinnig bewijs.

Immers, men is op zoek naar bewijs voor de hardnekkige beschuldiging dat ambtenaren wisten dat de schilder het verboden middel thinner zou gebruiken, en naar bewijs dat die rol van ambtenaren is verdoezeld in het strafrechtelijk onderzoek. Met medeweten van de top van Sociale Zaken. Er is één getuige die dat met grote stelligheid heeft verklaard, en later volgen tal van nieuwe aanwijzingen. De rechter, die alleen het schildersbedrijf veroordeelde, meende ook dat het ‘haast niet anders kan dat ambtenaren hebben geweten van het gebruik van thinner’, en hield daar in zijn strafmaat rekening mee.

De Rijksrecherche vindt daarvoor geen bewijs; het is ‘niet aantoonbaar’

Ook vindt de Rijksrecherche geen documenten van Sociale Zaken en Werkgelegenheid waaruit blijkt dat er druk is uitgeoefend om ambtenaren niet strafrechtelijk te vervolgen. Het is ‘niet gebleken’ dat dergelijke stukken bestaan of hebben bestaan.

Maar als de klokkenluidersbrief van Reijman bij de onderzoekers terecht komt, gaan wel alle alarmbellen af. Want de cruciale opdracht van het College van procureurs-generaal is immers ‘met name’ te onderzoeken ‘of er stukken zijn onthouden aan degenen die het strafrechtelijk onderzoek uitgevoerd hebben dan wel of er stukken zijn onthouden aan het OM.’

De brief van Reijman is een smoking gun – er lijkt informatie te zijn achtergehouden. Dat vormt het startpunt voor het omvangrijkste deel van het onderzoek van de Rijksrecherche. Het is ook het begin van een kat-en-muisspel tussen rechercheurs en die andere dienaren van de overheid: de ministeries van Algemene Zaken, VROM en Sociale Zaken, en de diensten waarvoor zij verantwoordelijk zijn: de Rijksgebouwendienst en de Arbeidsinspectie.

De kluis van de Landsadvocaat.

De Rijksrecherche vertrouwt de hele zaak van meet af aan voor geen cent. Rechercheurs weten dat het een taaie, ingewikkelde klus zal worden, al was het maar omdat – achteraf - iedereen zal meekijken: justitie, ministers, ministeries, de Tweede Kamer, de pers, en vooral ook: de weduwe, die zich bedrogen voelt door de overheid. Ze zullen op geheugenverlies stuiten, op politieke belangen, op het afschermen van informatie.

Al snel na het begin van het onderzoek wordt de hele zaak op scherp gezet, en wel door de hoofdofficier van Justitie in Rotterdam. In een scherpe brief aan de secretarissen-generaal (de hoogste ambtenaren) van de drie ministeries eist hij de garantie dat alle documenten boven tafel zijn gekomen. Deels is het tactiek: als achteraf blijkt dat informatie alsnog is verzwegen, dan zijn die topambtenaren verantwoordelijk en zijn de rapen gaar. Deels wordt de opmerkelijke manoeuvre ingegeven door argwaan; inzake het rapport-Reijman zal snel blijken waarom.

Het TNO-rapport vormt weliswaar onderdeel van de documenten die aan de Rijksrecherche zijn gegeven. Maar dat hele onderzoek is nooit aan het Openbaar Ministerie gegeven. Wat de Rijksrecherche echter ook wordt geweigerd zijn de documenten óver dat rapport. Die zijn politiek zó explosief, dat ze veilig zijn achtergehouden in de kluis van de Landsadvocaat. Het zijn notulen van besprekingen met topambtenaren over dat rapport. Tijdens het onderzoek van de Rijksrecherche, zo blijkt uit vertrouwelijke stukken uit het onderzoek, weigert een medewerker van de Landsadvocaat – het prominente advocatenkantoor Pels Rijcken & Drooglever Fortuyn – om de stukken af te staan.

De rechercheurs Gielen en Zeegers schorsen het verhoor, en hebben een gesprek met een meerdere, mr Houtzagers. Die zegt uiteindelijk toe een enkel document te verstrekken, maar zeker niet het hele dossier. De Landsadvocaat wil de kluis zo dicht mogelijk houden.

Niet zo verwonderlijk, blijkt uit de openbare conclusie die het OM trekt over het verslag van een vergadering met topambtenaren waarin is afgesproken de zaak onder de pet te houden. Of, zoals het OM dat netjes opschrijft: „De conclusie luidt dat de inhoud van het concept-rapport zeer gevoelig is. Het zou in de strafzaak tegen het schildersbedrijf mogelijk relevant kunnen zijn.”

Het Openbaar Ministerie laat ten behoeve van het Rijksrecherche-onderzoek zelfs een contra-expertise uitvoeren door een Belgisch bedrijf, om te zien of het ‘daadwerkelijk relevante informatie bevatte’. Klopt het verhaal van Reijman? Conclusie - het deugt als een zwerende vinger. In gewoon Nederlands: de wandkleding maakte van een vuurtje een vuurzee, waarin de schilder geen enkele kans op overleven had.

Die exercitie check & double check is nodig omdat betrokkenen namens de overheid in het onderzoek suggereren dat het een flutrapport was, dat rammelde, en dat onvoldragen was, met te harde conclusies, en dat het moest worden bijgesteld. Met andere woorden: er was eigenlijk geen reden om de onvoldragen informatie te delen, of te openbaren.

Uit het geheime onderzoek van de Rijksrecherche – dat Tweede Kamerleden alleen vertrouwelijk mogen inzien – blijkt dat de waarheid er heel anders uitziet.

Ambtenaren wisten precies hoe ernstig dat rapport was, en wat de mogelijke consequenties zouden kunnen zijn.

Een doelbewuste cover up.

Op 15 juni 2005 heeft Reijman zijn concept-rapportage ingeleverd. Eind juni wordt zijn rapport besproken. Op het kantoor van de Landsadvocaat, in aanwezigheid van prominente ambtenaren. De kwaliteit van het rapport wordt ter discussie gesteld. Reijman protesteert; hij wil verder onderzoeken, maar heeft te accepteren dat de overheid zijn opdrachtgever is.

Maar de ambtelijke machinaties beginnen nu te draaien, volgens het beproefde, wrange recept van Yes Minister. Het onderzoek wordt gestaakt, TNO wordt bedankt voor z'n diensten. Afgesproken wordt de zaak doelbewust binnenskamers te houden, onder de pet dus. De

stukken worden zo zorgvuldig opgeborgen dat niemand er ooit meer van kan horen – in de kluis dus, van de Landsadvocaat. Het is een afspraak om te zwijgen.

Zo heet dat in politiek jargon: „Besloten is dat de Landsadvocaat een gespreksverslag zou schrijven in de vorm van een memorandum en dit zou bewaren in zijn dossier. De inhoud van dat memorandum is door betrokkenen afgestemd door de Landsadvocaat en spreekt voor zich, ook over de vraag wat te doen met de getrokken conclusies. Die handelwijze is overigens ter kennis gebracht van de secretaris-generaal van het ministerie van Algemene Zaken.”

Dit soort stukken vormen voor de Rijksrecherche het onomstotelijke bewijs dat er niet zomaar wat onschuldige informatie is achtergehouden die niet relevant was: het zijn de *fingerprints* van een doofpot – gedocumenteerd en wel.

Dat de betrokken ambtenaren heel goed weten wat ze uitspoken blijkt door wat ze vervolgens doen. Ze zoeken rugdekking voor hun ongebruikelijke handelingen.

Secretaris-generaal Wim Kuijken, de hoogste ambtenaar van premier Balkenende, is dus geïnformeerd. Ook dat is gedocumenteerd.

De Directeur-generaal van de Rijksgebouwendienst (die de stukken wel aan het Openbaar Ministerie wilde overhandigen) informeert zijn minister: Sybilla Dekker. Ook dit spoor is vastgelegd.

Dat het betrokken ambtenaren ondertussen absoluut niet lekker zit, blijkt uit andere geheime documenten waarop de Rijksrecherche is gestuit.

Op Algemene Zaken gaat een stuk rond, waarin wordt gezegd dat naast het ‘ethisch aspect’ ‘ook de politieke risico’s toenemen’.

In een ander stuk: „Ik verneem zojuist dat men zich op bestuurlijk niveau bij zowel de Rijksgebouwendienst als Algemene Zaken niet echt lekker voelt over het aanwezig zijn van een rapport van TNO. Het onbehaaglijke gevoel bestaat dat het rapport of de inhoud naar buiten komt en op enig moment schade zal opleveren voor de minister en/of minister-president.”

En, terwijl de overheid doet alsof z’n neus bloedt, weten de betrokken ambtenaren precies hoe laakbaar hun handelwijze is. Want, zo staat in een e-mail: „Als het verhaal van TNO juist is, dan is dat zeer ernstig, het meest voor de overleden schilder, maar ook voor (...) de strafrechtelijke en de civielrechtelijke procedure.”

Vertrouwelijk

Al deze informatie is tot dusver strikt vertrouwelijk. RTL Nieuws procedeert sinds januari om de stukken van de Rijksrecherche geopenbaard te krijgen, maar tot dusver wordt dat geweigerd door het College van procureurs-generaal.

Minister Hirsch Ballin van Justitie heeft de Tweede Kamer vrijdag vertrouwelijk geïnformeerd; in het parlement klinkt nu de roep om alle stukken alsnog openbaar te maken, zodat iedereen zelf kan oordelen – en het ook over twee weken in het politieke debat publiekelijk kan worden besproken.

Frustratie van de rechtsgang.

Ook zonder die openheid komt het Openbaar Ministerie tot harde conclusies in de openbare rapportage. Het OM heeft gecheckt bij het parket Den Haag (waar de rechtszaak tegen het schildersbedrijf diende), of men over deze informatie had willen beschikken. Jazeker, liet het

OM Den Haag weten. Om eraan toe te voegen dat het uiteindelijk voor de rechtsgang niet had uitgemaakt.

De betrokkenen van de Arbeidsinspectie denken daar weer heel anders over, zo blijkt uit het vertrouwelijke dossier: zij hadden het willen weten, en het was van invloed geweest op de inbreng in de strafzaak, zegt een inspecteur van de Arbeidsinspectie tegen de Rijksrecherche.

En uiteindelijk is het natuurlijk niet het Openbaar Ministerie, maar de rechter die moet oordelen. De rechter die destijds vonniste – en zich achteraf retorisch afvroeg of een nieuw onderzoek nodig was - laat weten daar niet op te kunnen ingaan. Het antwoord laat zich raden.

Maar dat er sprake is van frustratie van de rechtsgang door de Staat der Nederlanden, die conclusie staat vast voor het Rotterdamse Openbaar Ministerie, dat het onderzoek van de Rijksrecherche leidde: „Op zijn minst had het bestaan van het rapport aan het OM gemeld dienen te worden. Door dit niet te doen is afbreuk gedaan aan de mogelijkheid de strafrechtelijke verwijtbaarheid in volle omvang aan de strafrechter voor te leggen. De `consequenties van het niet beschikbaar stellen van het rapport aan het OM zijn onvoldoende afgewogen en er is het OM belet om bij de vervolging zelfstandig te beslissen omtrent de strafrechtelijke relevantie.’

Wordt vervolgd.